

2. Державний реєстр фінансових установ. [Електрон. ресурс]: Комплексна інформаційна система Держфінпослуг. – Режим доступу: <http://www.kis.nfp.gov.ua/>

3. Показники страхових компаній–членів ЛСОУ. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com/stats/non-life/>

4. Консолідовані звітні дані Нацкомфінпослуг. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>

5. Рейтинги страхових компаній [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/>

6. Пластун В.Л. Роль іноземного капіталу на страховому ринку України / В.Л. Пластун, В.С. Домбровський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №3. – С. 182–189.

7. Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Н.І. БЕРЕНДА,

к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій,

О.В. ХАБЕНКО,

студентка, Національний університет харчових технологій

Особливості інвентаризації виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості

У статті досліджено сутність інвентаризації, розглянуто особливості інвентаризації виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості, висвітлені основні аспекти інвентаризації виробничих запасів за участю аудитора та класифіковано правильність відображення в бухгалтерському обліку отриманих результатів проведеної інвентаризації, а саме: пересортиці, природного убутку, нестач та лишків виробничих запасів.

Ключові слова: інвентаризація, аудит, виробничі запаси, природній убуток, пересортиця, надлишок, нестача, інвентаризаційний опис, порівнювальна відомість.

Н.И. БЕРЕНДА,

к.э.н., Национальный университет пищевых технологий,

Е.В. ХАБЕНКО,

студентка, Национальный университет пищевых технологий

Особенности инвентаризации производственных запасов на предприятиях пищевой промышленности

В статье исследована суть инвентаризации, рассмотрены особенности инвентаризации производственных запасов на предприятиях пищевой промышленности, освещены основные аспекты инвентаризации производственных запасов с участием аудитора и классифицирована правильность отражения в бухгалтерском учете полученных результатов проведенной инвентаризации, а именно: пересортицы, естественной убыли, недостач и излишков производственных запасов.

Ключевые слова: инвентаризация, аудит, производственные запасы, естественная убыль, пересортица, избыток, недостаток, инвентаризационная опись, сравнительная ведомость.

N.I. BERENDA,

c.e.s. National University of Food Technologies,

O.V. KHABENKO,

student, National University of Food Technologies

Features inventory of products stocks in enterprise of food technologies

In the article investigational essence of taking of inventory, the features of taking of inventory of production supplies are considered on the enterprises of food industry, the basic aspects of taking of inventory of production supplies are lighted up with participation of public accountant and the rightness of reflection is classified in the record-keeping of the got results of the produced taking of inventory, namely: peresortici, natural a decrease, failings and tailings of production supplies.

Keywords: taking of inventory, audit, production supplies, to natural decrease, peresorticya, surplus, failing, taking of inventory description, comparing fame.

Постановка проблеми. Харчова промисловість посідає одне з провідних місць серед галузей народного господарства. Харчова промисловість включає понад 20 різноманітних галузей виробництва: цукрову, спиртову, хлібопекарську, кондитерську, лікєро–горілчану, м'ясну, молочну, виноробну, олійно–жирову, консервну тощо.

Харчова промисловість України – це тисячі великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють майже 20% від загального обсягу промислової продукції. Питома вага харчової промисловості у структурі виробництва предметів споживання сягає 52,8%.

Серед інших країн світу Україна має найбільш сприятливий природний, людський, геополітичний і ресурсний потенціал для розвитку харчової промисловості, раціональне використання якого б забезпечило їй провідне місце на світовому і регіональних продовольчих ринках. У харчовій промисловості України діють понад 2 тис. підприємств.

Підприємства харчової промисловості відносяться до матеріаломістських галузей, тобто в собівартості готової продукції частка економічного елементу «Прямі матеріальні витрати» становить від 50 до 80%. Тому як облік, так і аудит виробничих запасів на підприємствах харчової

промисловості є предметом особливої турботи бухгалтера і аудитора.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню питань організації, проведення та відображення результатів інвентаризації присвячена достатня увага провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких Дж.К. Лобек, Р. Адамс, Н.І. Дорош, А.М. Кузьмінський, Б.Ф. Усач, Ф.Ф. Бутинець, М.Ф. Огічук та інші.

Метою статті є обґрунтування особливостей інвентаризації виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості та дослідження правильності відображення в бухгалтерському обліку отриманих результатів інвентаризації.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, однією з основних організаційних форм економічного контролю є незалежний аудит, головною метою якого є висловлення думки аудитора стосовно повноти і достовірності даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності в усіх суттєвих аспектах та їх відповідності Законам України, П(С)БО та іншим критеріям.

Серед завдань аудиту виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості перевірка своєчасності проведення, повноти і правильності відображення результатів інвентаризації запасів дозволяє об'єктивно оцінити один із важливих сегментів господарської діяльності підприємств АПК.

Інвентаризація – це перевірка наявності активів підприємства та стану його джерел формування на певну дату шляхом порівняння фактичних даних з даними бухгалтерського обліку. Це основний методичний прийом фактичного контролю за збереженням майна та джерелами його формування.

Метою аудиту виробничих запасів є одержання достатніх і достовірних аудиторських свідочств щодо ступеня відповідності обліку запасів нормативним і законодавчим вимогам і достовірності відображення інформації про запаси у фінансовій звітності.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 №996–XIV та Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів і розрахунків, затвердженої наказом Мінфіну України від 11.08.94 №69, одним з обов'язкових випадків проведення інвентаризації є її проведення перед складанням річної фінансової звітності.

Основними методичними прийомами, які використовує аудитор при дослідженні виробничих запасів, є документальний і фактичний контроль. Ураховуючи значимість сегменту виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості, бажаним і доцільним є обов'язкова присутність аудитора при інвентаризації.

До проведення інвентаризації аудитор виконує ряд попередніх дій:

- визначає номенклатуру виробничих запасів та відповідність методів оцінки запасів, зазначених у Наказі про облікову політику, чинному законодавству;
- перевіряє стан складського господарства підприємства;
- перевіряє наявність укладених з матеріально-відповідальними особами договорів про повну матеріальну відповідальність та затверджених норм природних втрат.

При дослідженні номенклатури виробничих запасів аудитор мусить особливої увагу звернути на правильність підго-

товки інвентаризаційною комісією відповідних інвентаризаційних описів, таких як:

- виробничі запаси, що знаходяться на відповідальності певної матеріально-відповідальної особи;
- виробничі запаси, що надійшли і вибули під час інвентаризації;
- виробничі запаси, що знаходяться в дорозі;
- виробничі запаси, що не оплачені в строк покупцями;
- виробничі запаси, що перебувають на інших підприємствах;
- виробничі запаси, що прийняті на відповідальне зберігання;
- виробничі запаси, що непридатні до використання.

Після виконання підготовчих аудиторських процедур аудитор, якщо він присутній при інвентаризації, спостерігає за дотриманням організаційних питань.

Перед проведенням інвентаризації матеріально-відповідальна особа повинна всі запаси згрупувати, посортувати та розкласти за назвами, сортами і розмірами у порядку, зручному для підрахунку. Якщо інвентаризація раптова, виробничі запаси підготовляють у присутності інвентаризаційної комісії. До початку проведення інвентаризації від кожної матеріально-відповідальної особи отримують розписку наступного змісту:

На початок проведення інвентаризації всі видаткові та прибуткові документи на товарно-матеріальні цінності передані до бухгалтерії, всі товарно-матеріальні цінності, що надійшли на мою відповідальність, знаходяться на складах або інших визначених місцях.

Якщо матеріально-відповідальна особа зберігає запаси в різних ізольованих приміщеннях, інвентаризацію проводять послідовно за місцями зберігання. Перевіривши одне місце зберігання, вхід до нього опломбовують, і комісія переходить до наступного.

Необхідно відзначити, що на підприємствах харчової промисловості всі члени інвентаризаційної комісії у присутності матеріально-відповідальної особи кількість виробничих запасів можуть визначати:

- перевіряючи в натурі відповідну номенклатурну одиницю (вибіркова або повна інвентаризація) шляхом зважування, вимірювання;
- за даними на упаковці (тарі) та в первинних документах, якщо останні зберігаються в непошкодженій упаковці і розпакування може привести до їх пошкодження або надасть їм нетоварний вигляд. Якщо при вибірковій перевірці комісія знайшла розбіжності між фактичною наявністю та даними на упаковці або в первинних документах, комісія проводить повну інвентаризацію.

Результати інвентаризації виробничих запасів відображаються у відповідних інвентаризаційних описах. Підписують описи всі члени інвентаризаційної комісії та матеріально-відповідальна особа. Інвентаризаційні описи передаються до бухгалтерії під розписку. Бухгалтерія звіряє фактичну наявність виробничих запасів в інвентаризаційних описах з даними бухгалтерського обліку. Якщо є розходження, складається порівняльна відомість. До неї заносять залишки або нестачі запасів фактичні та ті, які значаться в бухгалтерському обліку.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аудитор мусить впевнитися, що операції взаємозаліку відображені в бухгалтерському обліку у відповідності до вимог чинного законодавства. Взаємно заліковувати лишки і нестачі внаслідок пересортиці при врегулюванні інвентаризаційних різниць можливо тільки щодо запасів однакового найменування і в тотожній кількості за умови, що лишки або нестачі утворилися за один і той самий період, який перевіряється, та у однієї матеріально-відповідальної особи. Якщо при заліку нестач лишками при пересортиці вартість нестачі запасів більша за вартість надлишку, різницю відшкодує винна особа. Якщо таку особу не встановлено, то сума різниці розглядається як нестача понад норми природного убутку і відноситься на результати фінансово-господарської діяльності. Аудитор мусить впевнитися, що в протоколах інвентаризаційної комісії наведені вичерпні пояснення причин, через які різниці не можна віднести на винну особу.

Якщо вартість надлишку запасів перевищує вартість нестачі при пересортиці, на різницю необхідно збільшити дані обліку відповідних запасів і результати фінансово-господарської діяльності.

Аудитор повинен перевірити правильність списання нестач у межах природних втрат. На підприємствах хлібопекарської, цукрової, кондитерської, солевидобувної промисловості це утриска сипучих матеріалів (борошна, цукру, солі, тощо); на підприємствах м'ясної, молочної, спиртової, лікеро-горілчаної, пиво-безалкогольної промисловості це усушка / випаровування м'яса, молочної продукції, спирту тощо. Ці нестачі відображаються у складі собівартості продукції.

Усі інші випадки нестач та лишків запасів розглядаються і відображаються в бухгалтерському обліку окремо:

– нестачі – відносяться на матеріально-відповідальну особу за умов її письмової згоди, в разі її незгоди справа передається до суду;

– надлишки запасів повинні бути оприбутковані та збільшені результати фінансово-господарської діяльності.

Аудитор мусить перевірити, що по всіх розбіжностях інвентаризаційна комісія отримала вичерпні роз'яснення.

Завершується інвентаризація запасів оформленням протоколу засідання інвентаризаційної комісії, в якому і відображаються причини інвентаризаційних різниць, висновки і пропозиції щодо отриманих результатів інвентаризації. Затверджений керівником підприємства протокол є підставою для записів у бухгалтерському обліку.

Окрім наявності зазначених пунктів аудитор також перевіряє дотримання терміну розгляду та затвердження протоколу, який відповідно до Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цін-

ностей, грошових коштів і документів та розрахунків, становить п'ять днів.

При дотриманні усіх вимог результати інвентаризації виробничих запасів підлягають відображенню в бухгалтерському обліку підприємства в тому місяці, в якому закінчена інвентаризація, але не пізніше грудня місяця звітного року. Оскільки правильне врегулювання інвентаризаційних різниць та їх відображення в обліку ґрунтується на рішенні протоколу інвентаризаційної комісії, ми пропонуємо у порівняльній відомості результатів інвентаризації коротко зазначити рішення протоколу із наведенням дати його прийняття (розгляду) та затвердження. Такі порівняльні відомості будуть складатися на кожен вид виробничих запасів, за якими було виявлено інвентаризаційні різниці, у розрізі матеріально-відповідальних осіб на дату проведення інвентаризації за участю аудитора. Зазначення у документі дати розгляду (прийняття) протоколу та дати затвердження дасть змогу аудиторі перевірити виконання підприємством вищезазначених вимог Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків.

Висновки

Таким чином, інвентаризація відноситься до прийомів фактичного контролю аудиторської перевірки. Застосування її в аудиті виробничих запасів забезпечує виявлення шахрайства і помилок у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в частині відображення запасів, а також дає можливість правильно оцінити систему бухгалтерського обліку та надійність системи внутрішнього контролю на підприємствах харчової промисловості.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 496 с.
2. Закон України «Про аудиторську діяльність» [Електрон. ресурс]: від 22.04.93 №3125–XII // Верховна Рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електрон. ресурс]: від 16.06.99, №996–XIV // Верховна Рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Наказ «Про інструкцію по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків» [Електрон. ресурс]: від 11.08.94 №69 // Верховна Рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0202-94>